

LEHDET MEDIAKASVATTAJINA

IDEOITA ALLE 12-VUOTIAIDEN MEDIAKASVATUKSEEN

AIKAKAUSMEDIA

sanomalehtien liitto

Julkaisijat	Aikakausmedia / Aikakauslehti opinnoissa -toiminta & Sanomalehtien Liitto / Sanomalehti opetuksessa -toiminta
Toimitus	Maija Puska, Hanna Romppainen ja Jonna Tolonen
Kuvitus	Mira Mustonen
Ulkoasu ja taitto	Kai Talonpoika
Kolumnit	Pauliina Grönholm, Mari Hankala, Maarit Jaakkola, Jouko Jokinen, Aino Miikkulainen ja Elli Mäkilä
Lasten tekstit	Hanna Hendolin, Martta Lehmusvirta, Pihla Lähdekallio, Roosa Romppanen ja Matjus Varjonen
Tutkimustulokset	Aikakausmedian ja Sanomalehtien Liiton Mediakasvatuskartoitus 2014
Paino	Star-Offset Oy, 2014

OIVALLUKSIA

Lehteä tutkivan lapsen tarkkaileminen on melkein parempaa kuin lukea itse. Välillä silmät vääntyvät sikkuraan ja suusta pääsee hörähdys. Toisessa hetkessä katse pysähtyy ja posket kiristyvät jännityksestä. Suu tapailee kirjaimia, sanojakin. Sormi liikkuu kuvien päällä. Kulmat kurtistuvat. Kömpelö käsi kääntää sivua. Tunteet, oivallukset, epätietoisuus ja asioiden jäsentyminen ovat näkyvissä lukevan lapsen kasvoilla.

Kuinka hyvin lehtien tekijät muistavat tuon lukevan lapsen? Kuinka hyvin he muistavat sen, että olohuoneiden pöydillä lojuu Seuroja, Apuja, Hesareita, Iltalehtiä ja monia muita, jotka päätyvät lasten käsiin? Lapset tutkivat, selailevat ja lukevat. Ja lehdet opettavat lapsia. Halusimmepa sitä tai emme.

Aikakausmedian ja Sanomalehtien Liiton Mediakasvatuskartoitus paljasti, että osa sanomalehti- ja aikakauslehtikustantajista on edelleen epätietoisia omasta roolistaan lasten ja nuorten mediakasvat-
tajina. Lisäksi he ovat epätietoisia lehtien mediakasvatusvastuusta.

Sama kartoitus paljasti myös, että osa suomalaisista lehdistä tekee todella esimerkillistä alle 12-vuotiaille lapsille suunnattua mediakasvatustyötä. Lehtialan ihmisillä on paljon kasvatuksellisia näkemyksiä, mielipiteitä ja osaamista lasten kanssa toimimisesta.

Tähän oppaaseen on koottu joitakin mielipiteitä, tutkimustuloksia ja ideoita lehtikustantajien mediakasvatustyöstä. Julkaisu on osa Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa Lehdentekijän mediakasvatustavat -hanketta, jonka toteuttivat vuonna 2014 yhteistyössä Aikakausmedia ja Sanomalehtien Liitto. Hankkeen tavoitteena oli muun muassa kasvattaa sanomalehti- ja aikakauslehtikustantajien tietoisuutta omasta roolistaan lasten mediakasvat-
tajina.

Lisää tietoa hankkeesta ja lehtien esimerkillisistä mediakasvatusprojekteista osoitteista www.aikakauslehdet.fi/opetus ja www.sanomalehdet.fi/sanomalehti_opetuksessa/verkkoaineistot.

Lapset ovat lehtien lukijoita!

MAIJA PUSKA

mediakasvatusasiantuntija

Aikakausmedia

HANNA ROMPPAINEN

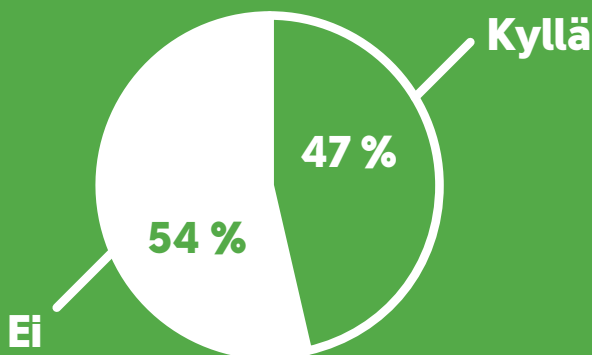
mediakasvatusasiantuntija

Sanomalehtien Liitto

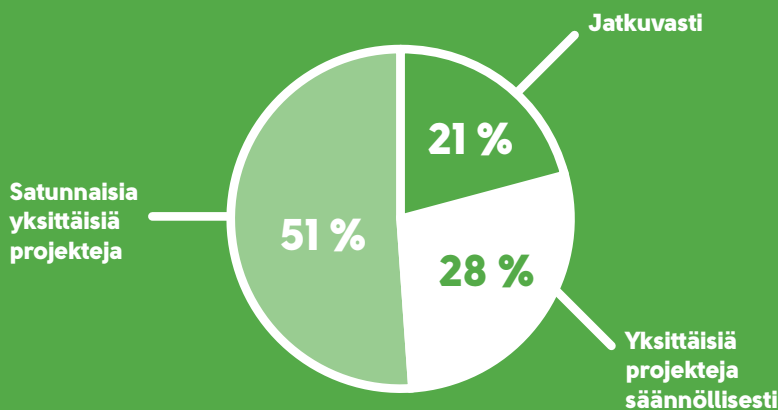
MEDIAKASVATUKSEN KÄYTÄNNÖT

– poimintoja kartoituksesta

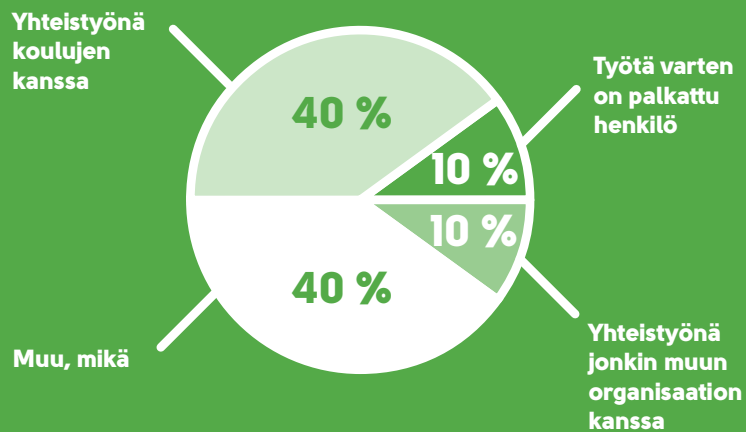
ONKO LEHTENNE TEHNYT MEDIAKASVATUKSELLISTA TYÖTÄ ALLE 12-VUOTIAILLE VIIMEISEN VIIDEN VUODEN SISÄLLÄ?

KUINKA SÄÄNNÖLLESTI LEHTENNE TOTEUTTAA MEDIAKASVATUKSELLISTA TYÖTÄ ALLE 12-VUOTIAILLE?

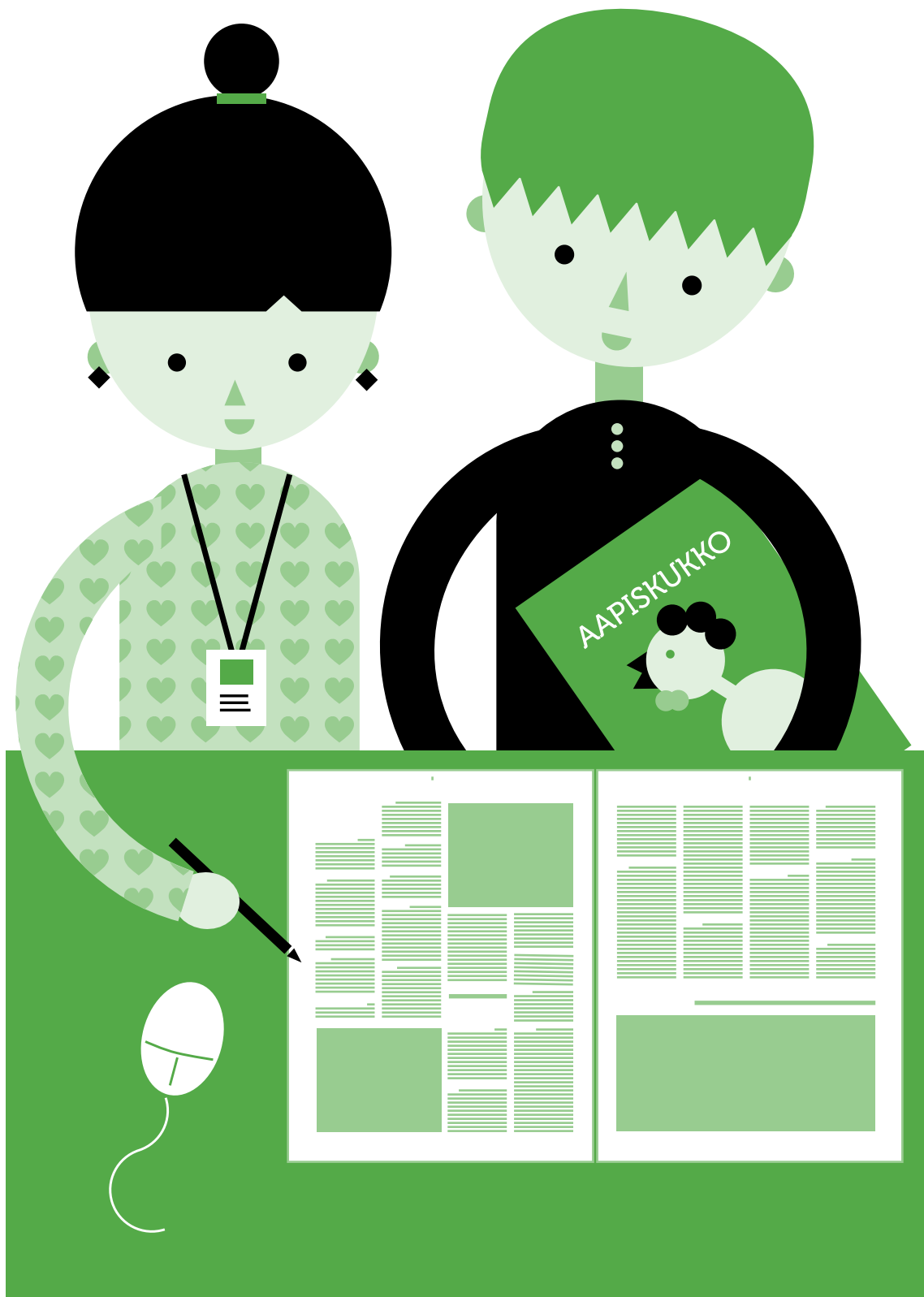
MITEN MEDIAKASVATUSTYÖ ON LEHDESSÄNNE TOTEUTETTU?

"Päiväkotien lapset ja koululuokat ovat käyneet tutustumassa toimitukseemme ja toimittajan työhön."

"Tarjoamme esiopetukseen ja alakouluille erilaisia materiaaleja oppitunneille."

"Teen mediakasvatustyötä oman työn ohella."

TOIMITTAJA - YLEISÖN KASVATTAJA

Me journalismia tekijän näkökulmasta katsovat ihmiset unohtamme usein, että journalismi ei kerro itse itsestään. Oletamme, että lukijaryhmät ymmärtävät journalismin käytänteistä ja ilmaismuodoista saman, minkä me tekijätkin. Yllätymme, kun mielipiteellistä tekstiä on luettu uutisena tai kun lukijat eivät arvostakaan taitavasti hankittua skruppua. Saatamme unohtaa, etteivät laatuohjeet välttämättä ole samat tekijä- ja lukijakunnan keskuudessa.

Journalismin tekijät eivät toki tyydy jättämään journalismitiedon levittämistä pelkästään viralliselle kasvatus- ja koululaitokselle. Mediataloissa tehdään nykyään paljon yleisötyötä, jonka tavoitteena on avata journalistisen toiminnan päämääriä ja saada uusia yleisöjä kiinnostumaan journalismista. Koululaisvierailut ja -työpajat, valtakunnalliset teemaviikot sekä eri kohderyhmiä puhuttelevat yleisötilaisuudet lisäävät lukijoiden ymmärrystä journalismista.

Toimittajat itse eivät kuitenkaan tyypillisesti miellä itseään yleisöjensä kasvattajiksi tai opettajiksi. Kyselytutkimuksissa, joissa journalistien on pyydetty määrittelemään itseään, toimittajat kertovat yleensä olevansa maailman tulkitsijoita ja tiedon välittäjiä. Sanasta "kasvattaja", joka sisältyy myös Suomeen vakiintuneeseen media-kasvatusoppialan nimeen, tulee mieleen pääasiassa negatiivisia miellejohdyksiä: kasvattaja pitää kuria ja kontrolloi, arvioi ja rankaisee. Niin ikään "kansan sivistäminen" kuulostaa menneen maailman touhulta, "fasilitaattorina" toimiminen taas keinotekoisesta muodikkaalta.

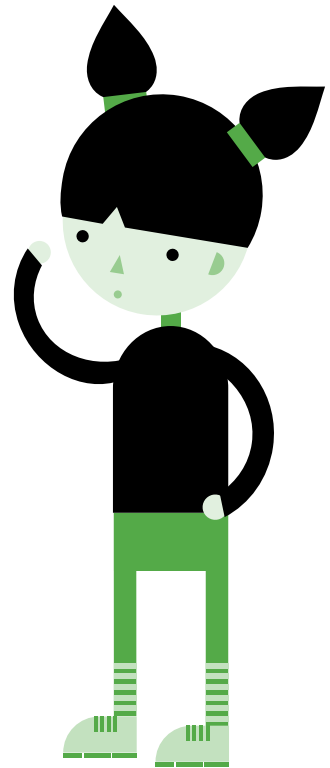
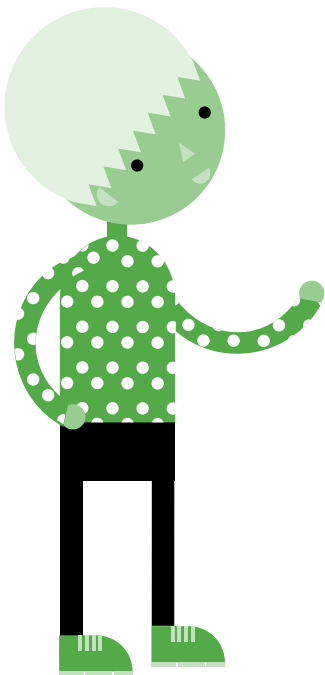
Jutunteossa ja opettamisessa on silti paljon samaa. Sekä journalismi että kasvatus pyrkivät tarjoamaan oppijalle mahdollisuuksia kehittää itseään ja ymmärtää uutta. Jos toimittajia vertaamme ammattikasvattajiin – opettajiin – toimittajat yllättävän harvoin asettavat jutunteolle ääneen lausuttuja tavoitteita samaan tapaan kuin opettajat eksplikoivat kurssiensa oppimistavoitteet. Toimittajien keskuudessa uskotaan, että jos sisältö on tarpeeksi "kiinnostava", "puhutteleva" tai vaikka "ihmisläheinen", lukija tavoitetaan. Vetoaminen näihin arvoihin myös usein riittää kiireessä jutunteon perusteluksi.

Jos toimittajan ajateltaisiin olevan julkinen pedagogi, jonka tehtävänä on saattaa alkuun oppimisprosesseja, journalistisen toiminnan päämäärien näkyväksi tekeminen tuntuisi kenties luontevammalta. Aikakausmedian ja Sanomalehtien Liiton tekemän tuoreen kartoituksen mukaan 73 prosenttia aikakauslehtien päätoimittajista oli sitä mieltä, että journalismin tuntemuksen kehittäminen on nimenomaan sanoma- ja aikakauslehtien vastuulla.

On siis aika etsiä toimittajalle uudenlaista julkis-pedagogista roolia. Toimittajan työ voi näin olla yleisön kasvattamista kahdessa merkityksessä: sekä yleisömäärän lisäämistä että uusien asioiden opettamista.

MAARIT JAAKKOLA

journalismin yliopisto-opettaja
Tampereen yliopisto

KOULU TARVITSEE TOIMITTAJIA

Mitä villimmäksi erilaisten laitteiden ja mediatekstien kirjo käy, sitä tärkeämpää on panostaa mediakasvatukseen – myös median tuotantopuolella sanomalehtien toimituksissa.

Saan seurata useammaltakin aitiopaikalta lasten mediasuhteiden kehittymistä. Opettajakouluttajana kuulen opettajaopiskelijoiden kokemuksia kouluajoiltaan. Moni muistaa mieleenpainuvina mediakasvatushetkinä etenkin vierailut lehtitaloissa. Ai täällä on ilmoitusosasto ja kuva-toimitus, ai siis keitä kaikkia lehden tekoon tarvitaankaan!

Sanomalehtivierailut ja toimittajien kouluikäynnit ovat paitsi vastanneet kipeästi koulun mediakasvatustarpeisiin myös toimineet yhtenä linkkinä koulun ulkopuoliseen maailmaan ja työelämään. Toivottavasti lasten vierailuista ei ole tulossa katoavaa kansanperinnettä. Kiinalaisiin tablettitehtaisiin tai internetiin on vaikea tehdä luokkaretkiä.

Opettajakouluttajana pääsen myös silloin tällöin alakouluun toteamaan, että puheet nuorille vastenmielisistä sanomalehdistä ovat liioiteltuja. Olen nähnyt niin ala- kuin yläkoululaistenkin tyytyväisinä lukevan ja tutkivan lehtiä tai toimittavan sellaista itse. Oli lehti sitten painettu tai digitaalinen, sillä on edelleen valtava määrä käyttömahdollisuuksia opetuksessa.

Viisi- ja kahdeksanvuotiaiden lasten äitinä näen kiinnostuksen sanomalehteä kohtaan syntyvän vähitellen: pienempi kurkkii aikuisen lukevasta lehdestä sarjakuvia, isompi huomaa itselleen tärkeitä asioita, kuten jutut uusista Tähtien

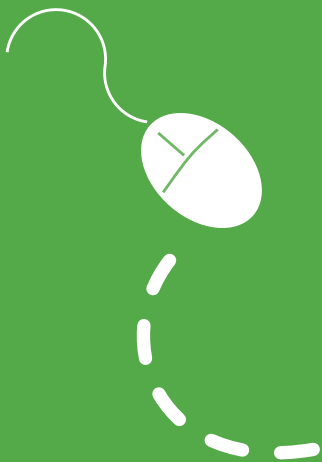
sota -elokuvista tai Kuninkaiden laakson hautalöydöstä.

Tutkijana tiedän, että nämä ovat tärkeitä vaiheita kehityksessä, jotka myöhemmin johtavat syvällisempään ajankohtaisten ja yhteiskunnallisten asioiden seuraamiseen. Tiedän myös, että kodeilla on koulua suurempi voima yhteiskuntaan sosiaalistajana ja kriittiseen ajatteluun kasvattajana. Tiedän senkin, että kotien tarjoamat eväät vaihtelevat suuresti. Siksi tarvitaan koulua.

Koulu kaipaa kuitenkin kasvatuskumppaneita, eri alojen ammattilaisia tuomaan lapsille uusia näkökulmia ja ajattelemisen aihetta. Toimittajat avaavat lapsille näköaloja median maailmaan.

MARI HANKALA

FT, suomen kielen ja kirjallisuuden pedagogiikan lehtori
Jyväskylän yliopisto, opettajakoulutuslaitos

”Olen aina lukenut paljon, mutta sanomalehdistä vain Metroa. Luen kyllä välillä Hesariakin. Metro on ihan hyvä lehti, sillä onhan kiva tietää, mitä maailmalla tapahtuu.

Luen sanomalehtiä, koska niissä on usein kiinnostavia asioita. Metrossa kirjoitetaan usein pääkaupunkiseutujen uutisista ja onnettomuuksista. – – Luen sanomalehtiä usein junassa, sillä tulen junalla kouluun. Mutta aikakauslehtiä luen usein kirjastossa.

Lehdessä ei minun mielestäni huomioida ikäisiäni, koska kirjallisuusarvosteluissa on vain jotain aikuisten tylsiä kirjoja. Ja olisi niin mukavaa lukea hevosjuttuja.

Jos olisin lehden päätoimittaja, lehdessä olisi aina erillinen osio heppajuttuja varten. Lehti arvioisi myös elokuvia, ja siinä olisi paljon juttuja kirjoista ja kivoista tapahtumista. Lehdessä olisi myös opetellaan piirtämään -osio, joka olisi kaksi aukeamaa pitkä.”

Pihla Lähdekallio, 10 vuotta

”Luen jonkun verran aikakauslehtiä. Ne ovat hyvää ajankulua, kun on tylsää. Tilaan Aku Ankkaa ja ostan silloin tällöin Demin. Aku Ankkaa luen yleensä samalla, kun syön välipalaa tai ennen kuin menen nukkumaan. Demi on lähinnä iltapäivän tai viikonlopun ajanviete.

Olen lukenut pienestä pitäen paljon. Minulle on tilattu esimerkiksi Prinsessa- ja Nalle puh -lehtiä. Ne olivat silloin suosikkejani, koska niissä oli tehtäviä ja paljon kuvia.

Pienempänä minua kiinnostivat sarjakuvat, urheilu- ja idoli-jutut. Nykyään luen muoti- ja kauneusjuttuja, sekä joskus haastatteluja.

Mielestäni tytöille ei ole tarpeeksi lehtiä. Ennen oli Miss Mix, Demi, Systeri ja Inez. Ennen oli myös Suosikki, jossa oli idoli-juttuja, mutta sekin on lopetettu. Tämä on harmi ja olisi mukava, jos tulisi uusia lehtiä markkinoille.”

Martta Lehmusvirta, 12 vuotta

"Luen Metro-lehteä koulumatkalla. Minua kiinnostaa urheilu. Toivoisin lisää urheilu-uutisia."

Matjus Varjonen, 9 vuotta

"Pienenä minulle tilattiin Winx-nimistä sarjakuvalehteä. Odotin aina, kun se ilmestyi kuukauden välein, ja kun vanhempani hakivat postin, kysyin aina, onko Winx jo tullut. Vihdoinkin kun uusi lehti ilmestyi postilaatikkoon, luin sen yleensä heti. Kerran jopa pikkusiskoni kysyi minulta, miksi luen niin paljon. Ostin lehtiä myös kirpputoreilta.

Kun menin kouluun, vanhemmat tilasivat minulle Koululaisen. Koululainen oli kiva, kun se sisälsi eri asioita: sarjakuvia, testejä, vitsejä, haastatteluita ja levyarvosteluja, eikä pelkästään sarjakuvaa.

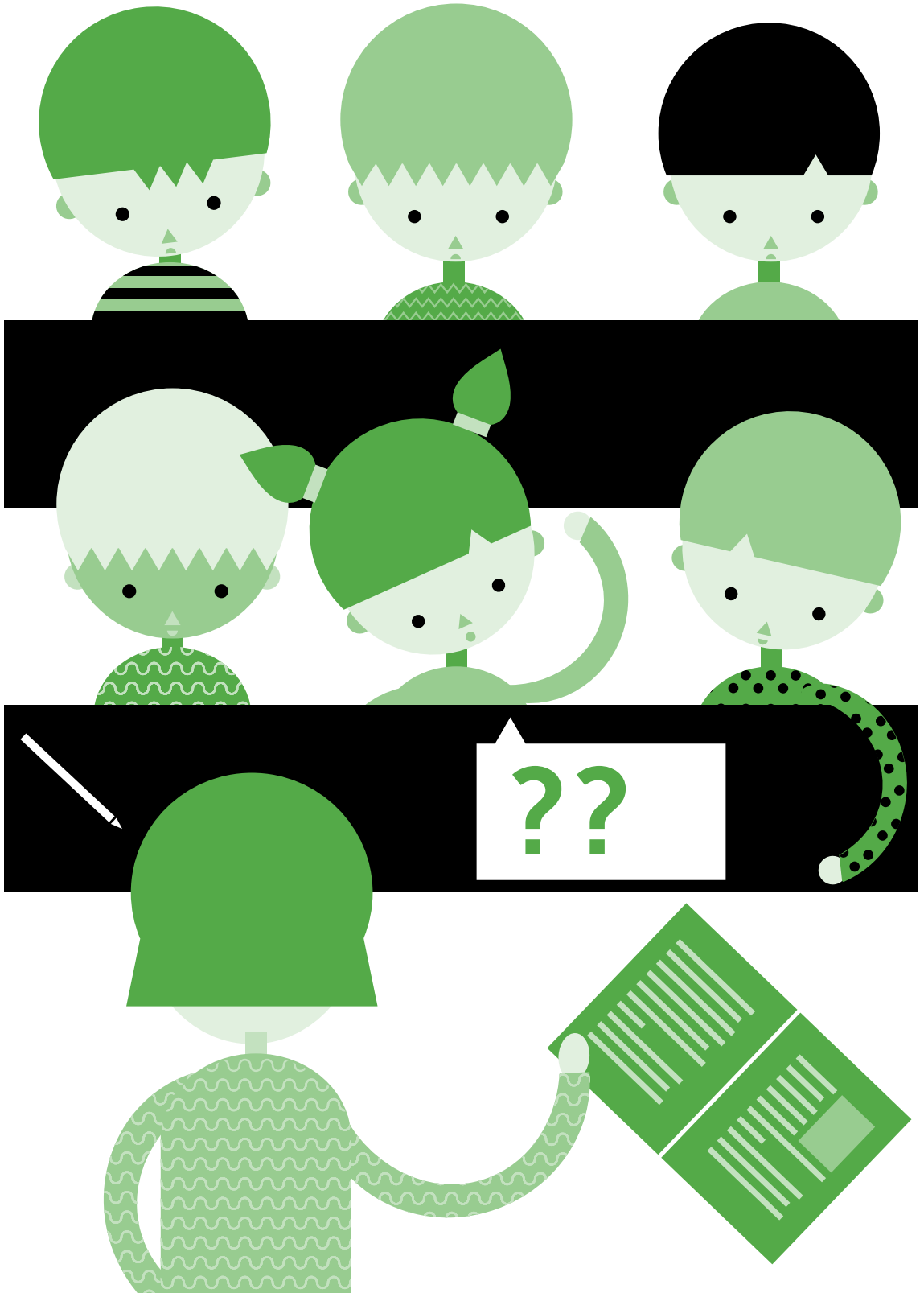
Yhdessä vaiheessa luin Aku Ankkaa. Aku Ankka oli hauska lehti ja luen sitä välillä vieläkin. Se myös saapuu viikon välein, niin ei tarvitse odottaa aina niin hirveän pitkää aikaa ennen kun uutta lehteä pääsee taas lukemaan.

Nykyään luen urheilu- ja kauneuslehtiä. Urheilulehdissä on hyvä kun ne sisältävät paljon eri urheilulajien asioita, kirjoituksia voi olla jalkapallosta, jääkiekosta, tenniksestä, formuloista, hiihdosta ja vaikkapa golfista. On myös hyvä, että on urheilulehtiä, joissa on juttuja esimerkiksi vain jalkapallosta."

Roosa Romppanen, 12 vuotta

"Olen lukenut enimmäkseen Savon Sanomia, Viikko-Savoa, Metroa, Uutis-Jousta, Maaseudun Tulevaisuutta ja joskus Länsi-Savoa. Luen niitä huvikseen ja jos on kiinnostavia otsikoita. Sanomalehdissä pitäisi mielestäni olla enemmän kirjoista ja eläimistä."

Hanna Hendolin, 10 vuotta

MEDIAKASVATUSTYÖN TAKIA OLEN PAREMPI TOIMITTAJA

Kuvittele tilanne, jossa kolmekymmentä kuulijaa tuijottaa sinua herkeämättä. Kerrot juuri tekemästäsi jutusta. Seuraa hiljaisuus, kunnes joku kysyy: mutta miksi tämän pitäisi kiinnostaa?

Tilanne on yksi monista, joita olen mediakasvatustyössä kohdannut. Lapset eivät jaarittele, he kysyvät suoraan perusteita. Kysymyksiin on vaikea vastata, jos ei tiedä niitä itsekään.

Lapsia ja nuoria tavatessani olen myös oppinut sen, ettei hyvä esiintyjä selittele, vaan pysyy asiasa ja osaa kiteyttää. Alakouluikäiset menettävät kiinnostuksensa viidessä minuutissa, jos sisältösi ei ole tarpeeksi kiinnostava.

Mediakasvatustyötä tekemällä olen myös parempi toimittaja.

Lapsi ei anna armoa, jos haastattelijana kysyt löysän kysymyksen. Hän vastaa juuri siihen, mitä kysytään. Jos kysymys on sellaista muotoa, että siihen voi vastata kyllä tai ei, niin todennäköisesti sellaisen vastauksen saat.

Myös journalistin eettisiä ohjeita pohditaan tarkemmin lapsia haastatellessa. Lapsilla ja nuorillakin on sananvapaus. Kenen annetaan tarkastaa sitaattit? Minkä ikäinen lapsi voi itse päättää sanomisistaan? Milloin täytyy pyytää lupa?

Joskus joku lapsi on yrittänyt syöttää lööperiä. Se on opettanut tervettä lähdekritiikkiä. Kaikkea kuulemansa ei kannata uskoa, vaikka sen kertoisi söpö viidesluokkalainen.

Myös kirjoittajana olen selkeämpi. Lapsi huomaa tekstistä vaikeat sanat heti. Olen oppinut siivoamaan liian virkakieliset sanat tekstistä ja tiivistämään olennaiset. Moniko aikuinen osaa tyh-

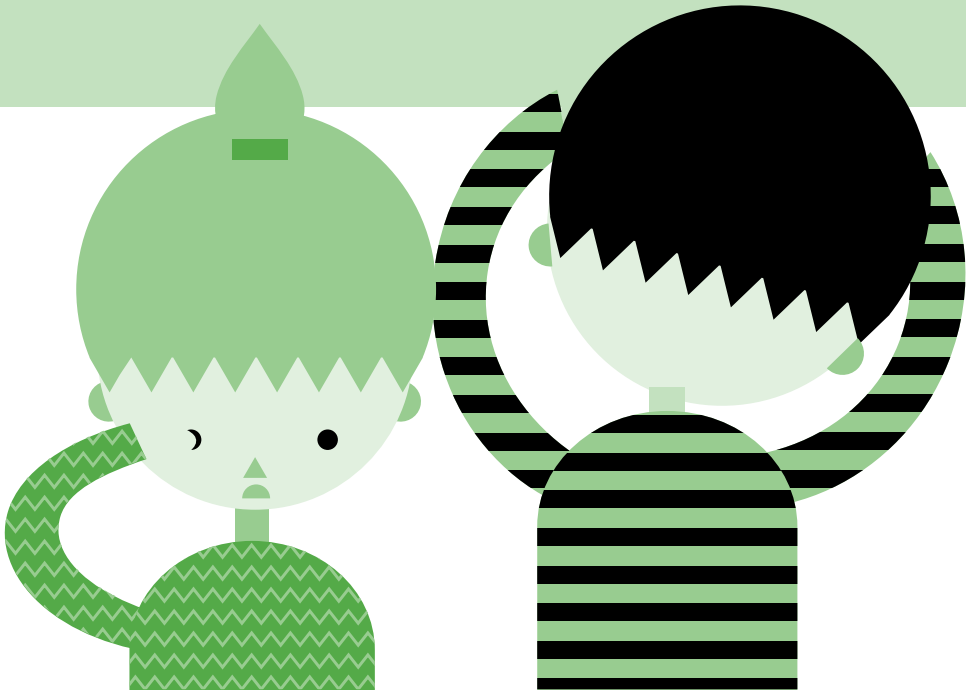
jentävästi yhdellä lauseella selittää, mitä tarkoitetaan vaikkapa optiotuloilla tai veroparatiiseilla?

Lapsia ei kuitenkaan pidä aliarvioida. Usein he ymmärtävät enemmän kuin me aikuiset luulimme.

Itse olen sortunut pari kertaa ns. lässyttämään tekstissä. Siitäkin olen oppinut pois, kun näin miten viidesluokkalaiset analysoivat matematiikan tunnilla opettajansa kanssa Orionin tulosta.

Mediakasvatustyö kehittää toimittajan ammattitaitoa tavoilla, joihin moni hakee vastaava osaamista kurseilta. Kehottaisin sen sijaan joskus kokeilemaan: käy tapaamassa alakouluikäisiä. Saatat oppia tapaamisesta itse enemmän kuin luuletkaan.

PAULIINA GRÖNHOLM
toimittaja
Helsingin Sanomat

KAIKKI TIET VIEVÄT TULEVAISUUTEEN

Tätä kolumnia kirjoittaessani sain sähköpostia eräästä suomalaisesta markkinointialan yrityksestä. He halusivat ostaa alaikäisille suunnatun lehtemme kotisivuilta paikan suunnittelemaalleen artikkelille, jossa olisi linkki heidän edustamansa asiakasyrityksen nettikasinoon. Ja tämän todella lähetti ilmeisesti markkinoinnilla itsensä elättävä, aikuinen ihminen.

”Haluaisin jutella isän ja äidin kanssa, mutta he näpyttävät vaan kännykkää”, sanoi eräs mediakasvatukselliseen työpajaani osallistunut 11-vuotias poika, jota pelotti iltapäivälehdessä nettisivuilla kohtaamansa uutinen kadonneesta malesialaiskoneesta. Toinen paljasti murehtivansa Krimin tilannetta koskevia otsikoita, joissa maalailtiin sodan uhkaa Suomeen. Kolmas kertoi jonkun oudon ihmisen lähestyneen häntä keskustelupalstalla, ”mutta hän ei ollutkaan se, kuka sanoi”. Kaikki tapaukset tapahtuivat kotona. Kenen vastuulla on, että lapset kokivat olevansa kotona yksin netin pelottavien asioiden kanssa? Vanhempien. Aikuisten ihmisten.

”Lapset eivät ole meille merkittävä kohde-ryhmä”, sanoo 63% aikakauslehtien päätoimittajista kun kysytään, miksi he eivät osallistu mediakasvatukseen. Onko joltain unohtunut, että lapset ovat heidän tulevia lukijoitaan? Onko joltain unohtunut, että kasvattaaksemme aktiivisia tulevia lukijoita on meidän tuettava lasten mediankäyttö- ja lukutaitoa? Onko joku unohtanut, että lapset ovat meidän – aikuisten ihmisten – vastuulla?

Ihmettelin medioiden tapaa pestä kätensä kollektiivisesta vastuusta, kun ajelin kohti Lappeen-

rantaa, jossa vedin 4. mediakasvatuksellisen pajan. Takana olivat jo Espoo, Turku sekä Muurame ja lähes sata 10–12-vuotiasta, itsenäistä mediankäyttöä aloittelevaa, oppilasta. Kilometrejä kertyi neljässä päivässä yli 1 000, kun kiersin vetämässä 4-tuntisia Koululainen-lehden työpajoja. Vaikka opettajilla olisi suuri tahto antaa oppilailleen parhaat mahdolliset eväät tulevaan elämään, ovat koulujen mediakasvatukselliset resurssit olemattomat. Mediakasvatus on usein yhden sinnikkään ja oma-aloitteisen opettajan vastuulla. Jos sellainen sattuu jostain onnekaasta koulusta löytymään.

Aloitimme Koululainen-lehdessä mediakasvatuksellisen vakiosisällön tuotannon tammikuussa 2014, KAVI:n asiantuntijuuden tukemana. Tuntui kuitenkin, ettei se ollut tarpeeksi, joten työnantajan kannustamana otin yhteyttä kouluihin tiedustellakseni, voisinko tulla vetämään mediakasvatuksellisia työpajoja. Kaikki vastasivat – kuin helpotuksesta huutaen – KYLLÄ! Kiertue oli menestys ja antoi allekirjoittaneelle, opettajille ja etenkin oppilaille enemmän kuin uskalsimme odottaakaan. Mediakasvatuksen tarve oli suuri ja todellinen.

Joten minä jatkan ajamista. Ja minä ajan, kunnes mediakasvatus taataan opetussuunnitelmasa tasapuolisesti kaikille Suomen koululaisille.

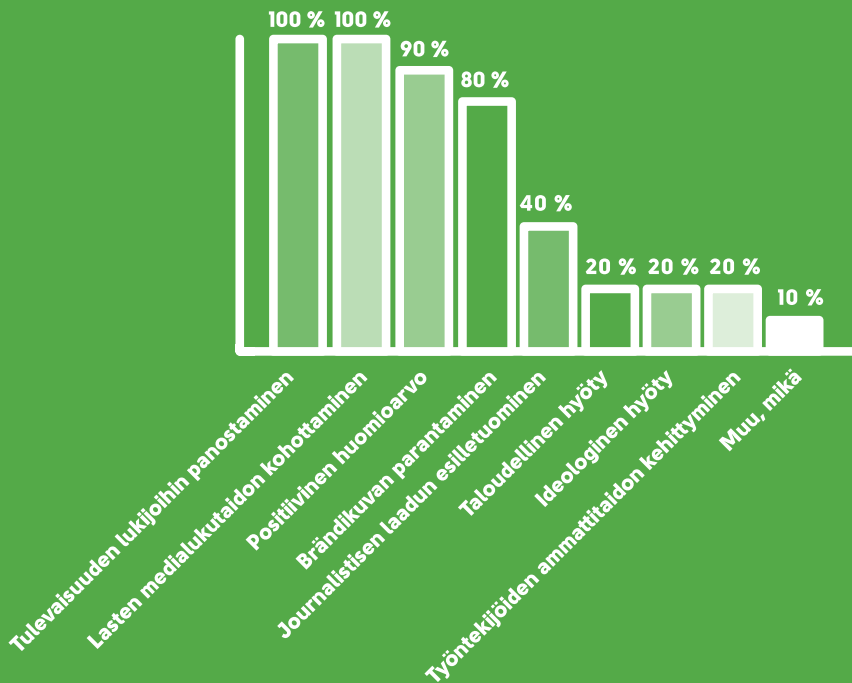
ELLI MÄKILÄ

vastaava päätoimittaja

Lastenlehdet, Otavamedia Oy

MEDIAKASVATUKSEN TAVOITTEITA – poimintoja kartoituksesta

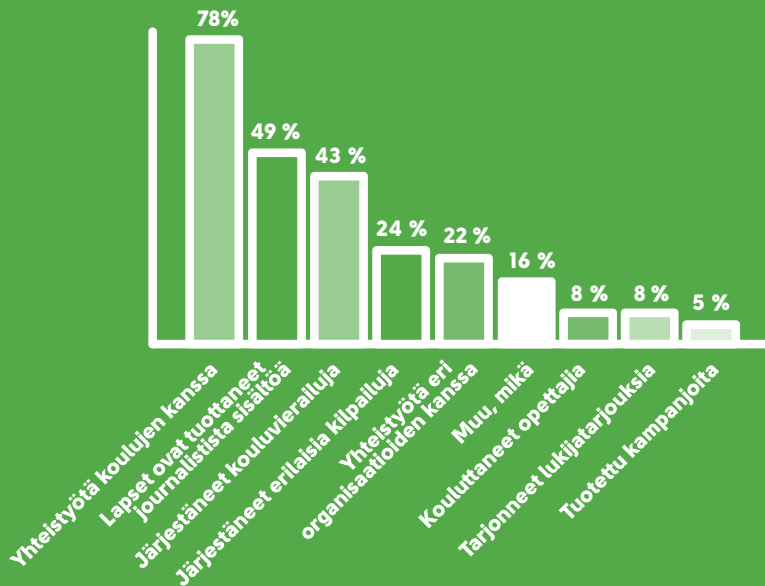
MITÄ HYÖTYÄ KOETTE ALLE 12-VUOTIAIDEN
MEDIAKASVATUKSELLISESTA TYÖSTÄ OLEVAN?

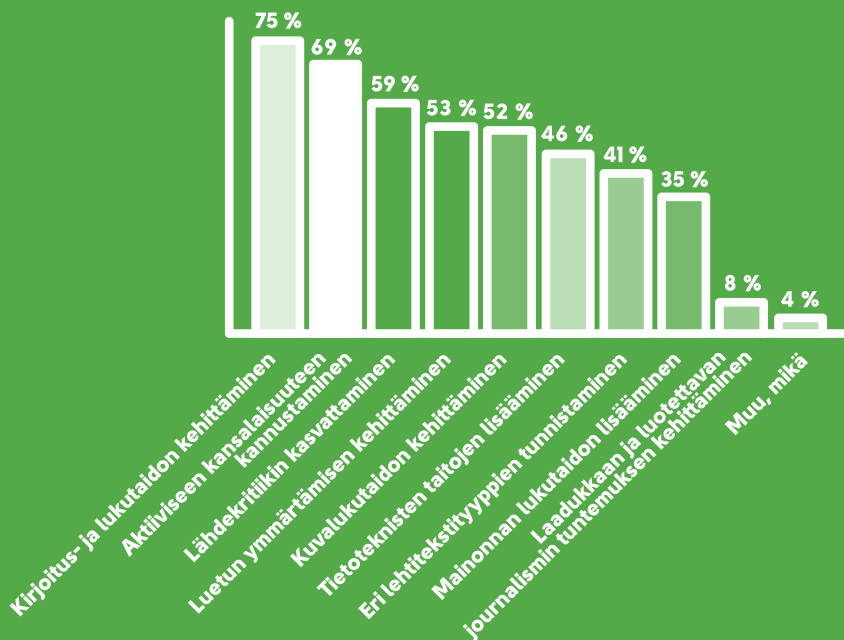
"Lasten kanssa työskentely tuo mukavaa vaihtelua työhön ja lehden sisältöön."

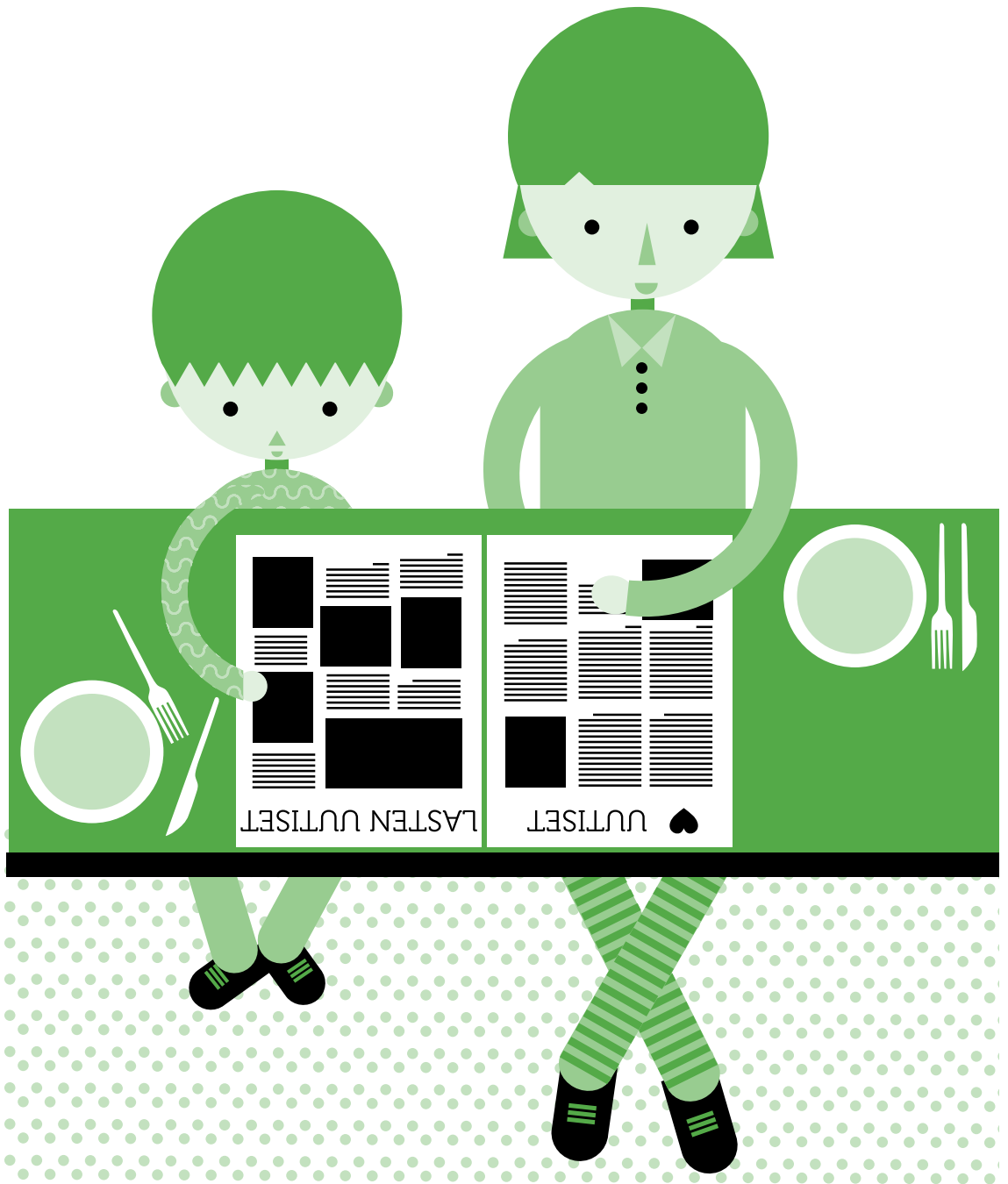
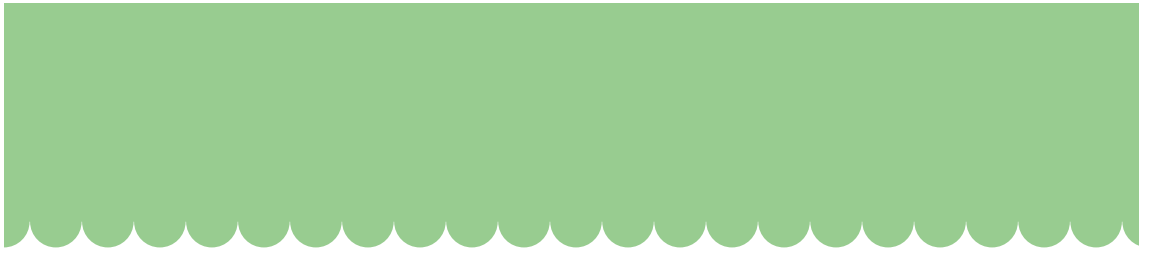
"Toivomme, että myös muut sisällöntuottajat havahtuvat vastuuseensa meidän esimerkkimme innostamana."

MINKÄLAISIA PROJEKTEJA LEHTENNE ON TOTEUTTANUT ALLE 12-VUOTIAILLE?

MIKÄ SEURAAVISTA MEDIAKASVATUKSEN OSA-ALUEISTA ON MIELESTÄNNE SANOMA- JA AIKAKAUSLEHTIEN VASTUULLA?

ALLE 12-VUOTIAAT OVAT TÄRKEÄ KOHDERYHMÄ LEHDILLE

Milloin ihmisen tiedonhalu on kaikkein kovin? 6–10-vuotiaana. Kaikki uusi kiinnostaa. Lapsi tuntee oppivansa koko ajan. Maailma on jännittävä ja kiinnostava. Uteliaisuus on voimakas viesti.

Mitä sanomalehti tarjoaa kaikkein uteliaimmassa iässä olevalle asiakaskunnalleen? Eipä juuri mitään.

Sarjakuvia. Ehkä viikonvaihteen numeroissa joitakin tehtäviä. Joskus jonkin hauskan kuvan. Kirjainten ja sanojen kautta maailmaa hahmottamaan oppineille lapsille sanomalehtien kirjainjonot eivät juuri aukea.

Sanomalehdissä on ollut lapsille suunnattuja sivuja, mutta talouden tiukentuessa juuri näitä sivuja on lehdistä höylätty pois. Järjetön säästökohde.

Mikä voisi olla tärkeämpää kuin saada juuri lukemaan oppinut lapsi lukemaan sanomalehteä? Eikä vain sen takia, että lehdet saisivat hänestä myöhemmin maksavan asiakkaan.

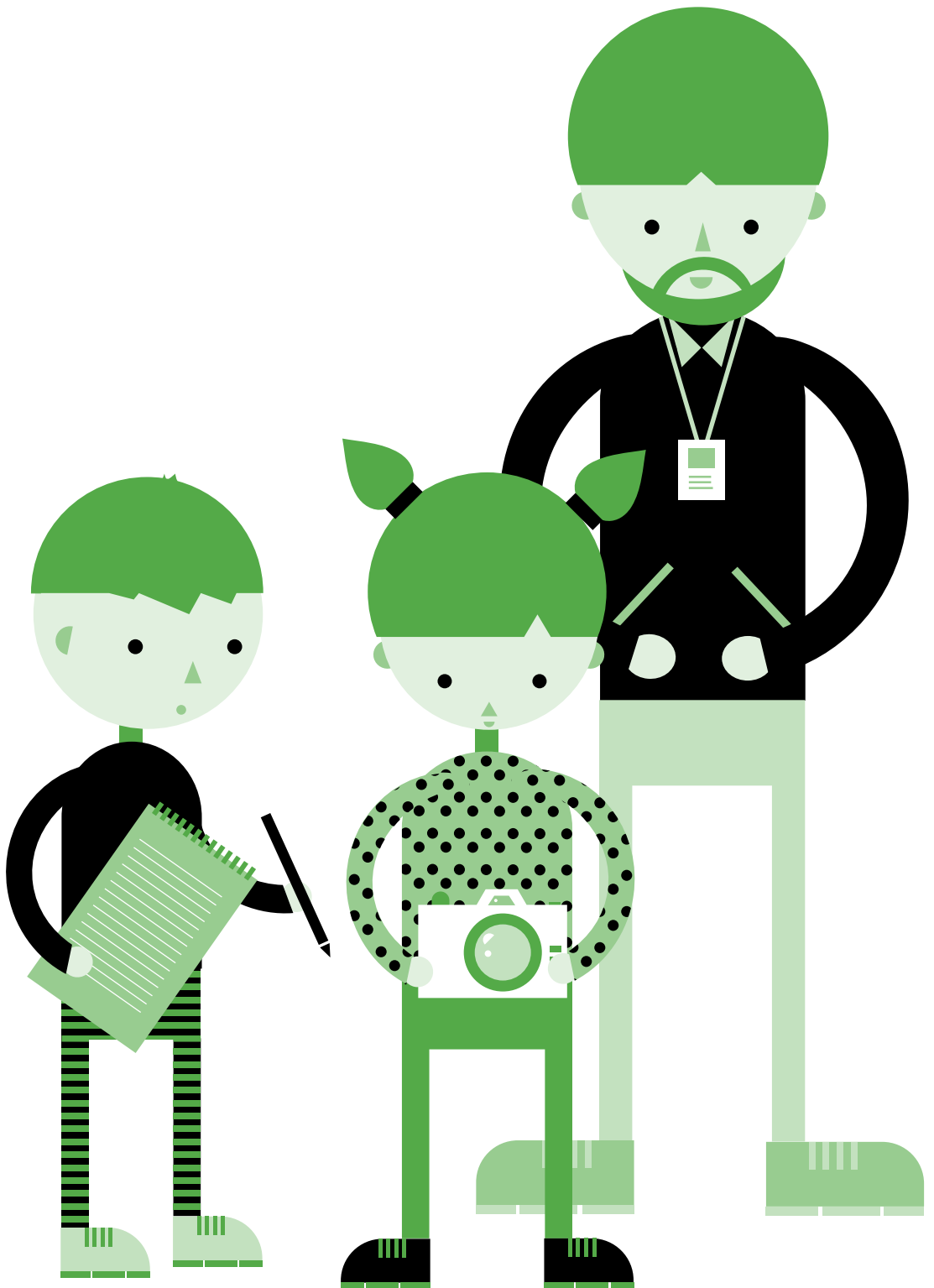
Kannamme huolta lukutaidosta. Miksi emme tarjoa lapsille juuri heille suunnattua sisältöä? Lukeminen on tapa hahmottaa maailmaa ja rikastuttaa omaa ajattelua. Tärkeitä taitoja.

Miksi emme tarjoa lapsille ja vanhemmille enemmän yhteistä tekemistä lehden parissa? Miksi emme tarjoa lehden osaa, joka olisi varmasti turvallinen ympäristö lapselle. Siis sellaista paikkaa, jossa maailman pahuus ei tule teksteissä ja kuvissa suoraan lapsen silmille.

Norjalainen Aftenposten julkaisee kerran viikossa lapsille suunnatun Aftenposten Juniorin. Noin kymmenvuotiaille suunnattu 24-sivuinen

leikattu tabloidi ilmestyy kolmatta vuotta. Lehdessä on paljon kuvia, joissa on lapsia, lyhyitä juttuja, joita on ryhmitelty ”oikean” lehden osatojen mukaan. Sarjakuvia, tehtäviä, listauksia, jopa ruoanteko-ohjeita. Tuollaisen lehden lukija siirtyy helposti vähän vanhempana sanomalehden lukijaksi. Isovanhemman on myös helppo tilata Aftenposten Junior lapsenlapselleen.

JOUKO JOKINEN
vastaava päätoimittaja
Aamulehti

MEDIA KAIPAA KASVATUSTA

Minulla on valitettavasti sellainen mielikuva, että mediakasvatus laahaa usein jäljessä median kehityksestä. Taso riippuu paljon opettajasta, mutta en yhtään ihmettele, että nuoria turhauttaa opetus, jossa Facebookista puhutaan uutena ilmiönä.

Totta kai mediakasvatusta tarvitaan. Media vain on nykyisin niin tärkeä osa kaikenikäisten ihmisten elämää, että päivitettyä tietoa siitä pitäisi saada koko ajan, monista paikoista ja eri aihepiirien yhteydessä.

Varsinkin medioiden itse tekemää kasvatus-työtä voisi vähän petrata. Nuorten ylenkatsominen saa usein aikaan sen, että sisältö voi olla tylsää tai vaikeaa aikuisellekin. Ja jos mediasisältö saa lukijan tai katsojan tuntemaan itsensä tyhmäksi, tämä ei todennäköisesti palaa sen äärelle uudestaan.

Yksi syy, miksi iPhone on menestynyt, on sen helppo käytettävyys. Periaatteessa kukaan ei tarvitse siihen ohjekirjaa. Samalla tavalla median käytettävyyden pitäisi olla kohdillaan. Jos lukija, katsoja tai kuulija ei erota mielipidettä uutisesta tai ilmoituksia muusta sisällöstä, vika on mediassa.

Tällä periaatteella tehdään jokainen Demin juttu. Koko brändi on itse asiassa valjastettu mediakasvatukseen, vaikka sitä ei missään sanota. Emme oleta, että lukija tunnistaa erilaiset juttutyyppeimme, vaan lukija ohjataan nimikkein oivaltamaan, mistä jutussa on kyse. Kerromme, onko tähti tavattu vai haastateltu puhelimesta. Päästämme lukijat kurkistamaan toimituksen arkeen sosiaalisessa mediassa. Keskustelemme, kuuntelemme palautetta, teemme juttuja lukijoi-

den kanssa. Itse tekeminen on yksi tärkeimmistä tavoista oppia median käyttöä. Se, että lukijoilta pyydetään vaikkapa mielipiteitä, tarinoita ja kommentteja, ei tuhoa ammattitoimittajien työtä. Se vain opettaa lukijoita muotoilemaan asiansa niin, että sen saa kuuluville – ja ehkä arvostamaan lehden juttuja entistä enemmän.

Demin lukijat ovat tietenkin nuoria, mutta pieni kasvatus ei tekisi pahaa aikuisillekaan. Moni on ihan pihalla netti-ilmiöistä, peleistä tai vaikka siitä, miten media valitsee asiat, joista se kertoo.

Parasta mediakasvatusta, mitä media voi tehdä, on julkaista selkeää ja kiinnostavaa sisältöä sekä muistaa lapset ja nuoret muulloinkin kuin kerran vuodessa. Se onnistuu esimerkiksi tekemällä juttujen synnystä läpinäkyvää ja päästämällä lukijat tekemään sisältöä. Niin kasvatetaan fiksuja, osallistuvia lukijoita ja luodaan brändejä, joita arvostetaan myös tulevaisuudessa.

AINO MIIKKULAINEN
A-lehdet Oy

MEDIAKASVATUSTA KÄYTÄNNÖSSÄ

– viisi vinkkiä toimituksista

Mediakasvatus ei ole vaikeaa – eikä se vaadi paljoa resursseja. Kokosimme muutamia käytännön vinkkejä lehtien toteuttamista mediakasvatusprojekteista.

1. Muista, että lapset ovat lehden lukijoita

- Huomioi (myös pienet) lapset lukijoina päivittäin.
- Ammenna aiheita lasten arjesta.
- Kun teet lapsia käsitteleviä juttuja, päästä heidät ääneen.
- Luo lehteen säännöllisesti ilmestyvä lasten palsta tai liite.

2. Päästä lapset tekemään

- Anna lasten ideoida, haastatella ja kirjoittaa itse.
- Luo oma nuorten kirjoittajien toimitus
- Rekrytoi lapsia toimittajiksi tapahtumiin.
- Muista, että lapsi tavoittaa lapsen maailman usein aikuista paremmin.

3. Tee yhteistyötä

- Muista päiväkodit, koulut ja esikoulut. Luo kontakteja opettajiin.
- Hyödynnä mediakasvatusta tekevien järjestöjen asiantuntemusta.

4. Luota lapsen osaamiseen

- Lasten ammattitaito yllättää.
- Kun ohjaat lapsia, muista maltti – älä ohjaa yli.
- Kun lapset tekevät itse, suhde lehteen tulee vahvemmaksi.

5. Opi ja innostu itsekin

- Lasten into tarttuu toimitukseenkin! Mediakasvatus kasvattaa myös toimittajia.
- Lasten tekemä materiaali virkistää lehteä ja tuo sitä lähemmäs lukijoita.
- Lapsen näkökulma kiinnostaa myös aikuisia.
- Mediakasvatustyö hoituu usein muiden töiden ohessa – se ei vaadi paljon resursseja.

Tutustu lehtien toteuttamiin mediakasvatusprojekteihin osoitteessa:
www.aikakauslehdet.fi/opetus
www.sanomalehdet.fi/sanomalehti_opetuksessa/verkkoaineistot

Onko toimittaja mediakasvattaja? Kenen vastuulla on kasvattaa lapsista tulevaisuuden lukijoita?

Lehdet mediakasvattajina -opas johdattaa suomalaiset lehdentekijät pohtimaan omaa suhdettaan lapsiin ja mediakasvatukseen. Julkaisu on osa Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa Lehdentekijän mediakasvatustavat -hanketta, jonka toteuttivat yhteistyössä Aikakausmedia ja Sanomalehtien Liitto.

AIKAKAUSLEHTI OPINNOISSA

Aikakausmedian Aikakauslehti opinnoissa -toiminta tukee lasten mediataitojen kehittymistä ja aikakauslehtien opetuskäyttöä. Toiminnan tavoitteena on tutustuttaa lapset ja nuoret aikakauslehtiin ja kasvattaa heistä monipuolisen lukutaidon myötä aktiivisia kansalaisia.

www.aikakauslehdet.fi/opetus-opinnoissa@aikakausmedia.fi

SANOMALEHTI OPETUKSESSA

Sanomalehtien Liiton Sanomalehti opetuksessa -toiminta kannustaa lapsia ja nuoria lukemaan sanomalehtiä ja kehittää koulujen mediakasvatusta. Sanomalehtien Liitto tuottaa oppimateriaaleja liiton jäsenlehtien käyttöön ja kaikille kouluasteille.

www.sanomalehdet.fi/sanomalehti_opetuksessa

Autamme jäsenkustantajiamme mediakasvatustyössä. Ota yhteyttä!